

بسم الله الرحمن الرحيم

پرخاشگری جوانان و تاثیر برنامه های مجازی بر آن

مریم عبیات^۱

چکیده:

فضای مجازی در حال دگرگون ساختن سیمای زندگی روزانه جوامع، خصوصاً قشر جوانان و نوجوانان است. جاذبه فضای مجازی باعث شده بسیاری از جوانان به جای تعامل با همسالان و والدین خود، تلفن همراه و فضای مجازی را برگزینند که این موضوع باعث به وجود آمدن تنش میان آنها با والدین و دیگر اعضای خانواده شده و پرخاشگری آنها را افزایش می دهد. افزایش افسردگی، یاس و دلزدگی جوانان، انحراف های اجتماعی، فرار از خانه، اعتیاد، خودکشی و مانند این ها جلوه هایی از پرخاشگری پنهان هستند که متأسفانه در جامعه ایران نیز رو به فزونی است. هدف از این مقاله، بررسی علت پرخاشگری جوانان و تاثیر فضای مجازی بر پرخاشگری است. بدین منظور، جهت سنجش میزان تاثیر فضای مجازی بر پرخاشگری جوانان، از منابع کتابخانه ای و تحقیقات توصیفی-تحلیلی مرتبط که در سنوات گذشته انجام شده اند جهت گردآوری و تحلیل اطلاعات استفاده شد. نتیجه تحقیق حاضر حاکی از آن است که هر چه میزان استفاده جوانان از فضای مجازی بیشتر باشد، گرایش به خشونت در وی نیز افزایش می یابد.

کلمات کلیدی: جوان، فضای مجازی، خشونت یا پرخاشگری

^۱ طلبه سطح ۲، حوزه علمیه - شهرستان سوسنگرد - حوزه علمیه حضرت خدیجه کبری (س)

مقدمه:

استفاده از اینترنت در دهه های اخیر در جهان ما رو به افزایش بوده است . در این فضا اکثر افراد خصوصا جوانان و نوجوانان با اطلاعات و شبکه های اجتماعی مختلف آشنا می شوند که این شبکه های اجتماعی زندگی افراد را تحت تاثیر قرار می دهد. در این شبکه ها جوانان با پایگاه هایی مواجه می شوند که بعضی از آنها مورد علاقه ی آنها بوده و باعث می شود که آنها به صورت افراطی در این زمینه پیشروی کنند و از برنامه های دیگر زندگی خود یا اهمیت دادن به آنها باز می مانند . این فضا های مجازی هم می تواند تاثیرات مثبت و پیشرفت کننده برای جوانان داشته باشد و هم می تواند منجر به گمراهی آنها شود . در این راه اگر چراغ راهنمایی والدین و بزرگ تر ها نباشد و محدودیت هایی برای آنها ایجاد نکند ممکن است در اثر نادانی وارد مسیر های اشتباه شوند و موقعیت های خوب خود را از دست بدهند. جوانان با پرداختن بیش از حد به فضای مجازی سلامت روحی و جسمی خود را از دست می دهند و یکی از تاثیرات بد فضای مجازی، این است که باعث پرخاشگری جوانان می شود و آنها در برخورد با دیگران با اخلاق بد و کج خلقی رفتار می کنند و از الفاظ نامناسب هم در بازی های دوستانه و هم در محیط بیرون استفاده می کنند . این رفتارهای نامناسب جوانان خانواده های آنها را هم نگران می کند و آنها از برخورد با فرزندانشان ناتوان می مانند . همانطور که در مقالات دیگر بررسی شد دلایل مختلفی منجر به پرخاشگری جوانان در فضای مجازی شده است و با توجه به این که سلامت جوانان و نوجوانان هم برای والدین و هم برای جامعه اهمیت دارد در این مقاله به بررسی تاثیر فضای مجازی بر پرخاشگری جوانان پرداخته می شود .

۱- مفهوم شناسی

۱-۱- خشونت:

خشونت از معنای «خشن» به معنای تندی در برابر نرمی و نیز به معنای زبری در برابر صافی و همواری است. صفت «خشن» گاهی برای توصیف اشخاص استفاده می شود و در این صورت به معنای شدید و نیرومند است.

افزون بر معنای لغوی، روانشناسان اجتماعی و پژوهشگران مسائل سیاسی و اجتماعی، تعاریف دیگری از واژه ی خشونت دارند که پاره ای از آنها عبارتند از:

پرخاشگری، تحمیل اراده ی خود به دیگران، خلاف نرم طبع، پیشبرد هدف و قصد با توسل به زور، گفتار و رفتار آزار دهنده حرکت قهر آمیز ناشی از اراده ی خاص^۱.

۱-۲- پرخاشگری:

در علوم اجتماعی، خشونت و پرخاشگری به مفهوم صدمه زدن به خود و دیگران اطلاق می شود^۲.
اریک فروم «همه اعمالی را که باعث آسیب رساندن به شخصی، شی یا جانور دیگر می شود یا با چنین قصدی صورت گیرد» را پرخاشگری می نامند.

در تعریف دیگری از پرخاشگری چنین آمده است: «پرخاشگری، به هر نوع رفتاری که معطوف به آسیب رساندن یا اعمال صدمه به فرد دیگر علی رغم میل او باشد، ابطال می شود»^۳.

۱-۳- جوان:

«جوان یعنی برنا، هر چیز که از عمر آن چندان نگذشته باشد. مقابل پیر»^۴.

^۱ شاکرین، خشونت، ص ۱۱-۱۲

^۲ والک و همکاران، استفاده مفید و غیرمفید کودکان مدارس ابتدایی از اینترنت در خانه و مدرسه، ۱۳۸۷

^۳ صابری، ریگی و پروی، تاثیر فضای مجازی بر پرخاشگری کودکان و نوجوانان، ص ۵

^۴ سلیمانی فر، بررسی شخصیت جوان از دیدگاه قرآن، حدیث و علم روانشناسی، ص ۲۴

۴-۱- فضای مجازی:

نمی توان فضای مجازی را مترادف با اینترنت دانست ، اما اینترنت ابزار ورود به فضای مجازی است ؛ اینترنت سامانه ای جهانی از شبکه های رایانه ای به هم پیوسته است که از «مجموعه پروتکل اینترنت» برای ارتباط با یکدیگر استفاده می کنند ، به عبارت دیگر اینترنت ، شبکه شبکه هاست که از میلیون ها شبکه خصوصی ، عمومی ، دانشگاهی ، تجاری و دولتی در اندازه های محلی و کوچک تا جهانی و بسیار بزرگ تشکیل شده است که با آرایه وسیعی از فناوری های الکترونیکی و نوری به هم متصل شده اند^۱.

فضای مجازی یا فضای سایبر شامل مجموعه ای از ارتباطات درونی انسانها از طریق رایانه و وسایل مخابراتی بدون در نظر گرفتن جغرافیای فیزیکی است. این واژه نخستین بار توسط ویلیام گیبسون در داستان علمی-تخیلی "نیورومانسر" به سال ۱۹۸۴ به کار برده شد و در سال ۱۹۹۰ واژه دنیای مجازی یا فضای مجازی کاربرد بیشتری پیدا کرده و به کلیه فضاهای سه بعدی اطلاق میشود . بر خلاف فضای واقعی، در فضای سایبر نیاز به جابجایی های فیزیکی نیست و کلیه اعمال فقط از طریق فشردن کلیدها یا موس صورت می گیرد^۲

۲- فضای مجازی و جوانان و نوجوانان:

اینترنت از جلوه های آشکار دنیای مدرن است که به دلیل در دسترس بودن و وجود آن در همه جا، یکی از پرکاربردترین فضاها به شمار می رود، فضایی که نوجوانان و جوانان جامعه بزرگی از کاربران آن را تشکیل می دهند . امروزه فضای مجازی چنان نوجوانان و جوانان را در بازار رنگارنگ خود فرو برده است که گویی هرگز خبری از بازی ها و فعالیت های دسته جمعی آنان نبوده است . در دنیای کنونی، فضای مجازی پناهگاهی پردردسر برای نوجوان و جوانان است و در حالی روی خوش به آنها نشان می دهد که در دالان های هزار تویش هزاران تهدید وجود دارد . گرچه فضای مجازی دارای فرصت های علمی و ارتباط های اجتماعی نیز هست اما استفاده بی رویه دانش آموزان و جوانان از فضای مجازی منجر به انزوای آنان شده است . این هویت کاذب و زودگذر تصویری غیرواقعی برای افراد ایجاد

^۱ عظیمی فرد ، حقیقت مجازی (آنچه درباره ی فضای مجازی باید بدانیم)، ص ۲۶

^۲ یوسفی و افتخاری ، تاثیر فضای مجازی بر میزان بزهکاری جوانان، ص ۸

می کند و منجر به این می شود که افراد در تلاش و تکاپو برای حضور بیشتر در شبکه های اجتماعی از جمله فیسبوک و وایبر باشند و چت کنند. دانش آموز در فضای مجازی بدون توجه به هویت سعی در ارائه افکار و علایق و اندیشه های خود دارد که این بسیار خطرناک است. این روزها شاهد اعتیاد اینترنتی جوانان و نوجوانان هستیم؛ در حالی که جوانان در این محیط ها آسیب پذیری بسیاری دارند.

۳- تأثیرات مخرب فضای مجازی بر نوجوانان

✓ اعتیاد مجازی

اعتیاد مجازی، استفاده بیش از حد از اینترنت است؛ تا آنجا که بدون استفاده از آن، فرد احساس کمبود می کند و روابط او با محیط، متأثر از استفاده مکرر و دیوانه وار فرد شده، از حالت عادی خارج می شود. این اختلال روانی، در کشورهایی که استفاده از اینترنت آسان و ارزان است، بسیار چالش زا بوده و تا آنجا که نهادهای مختلف را درگیر کرده است. در کشوری مثل آمریکا، تعداد معتادان به اینترنت از سایر معتادان بیشتر است؛ تا جایی که برخی معتادان، ۱۸ ساعت از وقت روزانه خود را در اینترنت صرف می کنند. این موضوع، در آمریکا به قدری فاجعه بار است که کلیساها، پیشوایان مذهبی با فریادهای کمک خواهی زن و شوهر، یا یکی از آنها، برای رهایی از این نوع اعتیاد مواجه هستند و مؤسسه های مشاوره ای مسیحی، در حال تدوین مشاوره های اعتیاد به اینترنت می باشند. پیامدهای اعتیاد به اینترنت و حتی کار زیاد با اینترنت که در حد اعتیاد نباشد، نتایج و پیامدهای زیان بخشی برای فرد و جامعه در پی داشته، آسیب های شدید جسمانی، مالی، خانوادگی، اجتماعی و روانی را به همراه دارد.

یکی از پیامدهای فردی و اجتماعی اعتیاد و کار زیاد با اینترنت، انزوا و کناره گیری اجتماعی است. پوت نام (۱۹۹۱م)، معتقد است که در طی ۳۵ سال گذشته، کاهش چشمگیری در ارتباطات اجتماعی افراد در آمریکا رخ داده است. مردم کمتر به رأی گیری و کلیسا می روند، به ندرت موضوعات سیاسی را با همسایه ها در میان گذاشته یا عضویت گروه های داوطلبانه را قبول می کنند، مهمانی شام کمتری دارند و کمتر به منظور اجتماعی دور هم جمع می شوند. این موضوع، پیامدهای عمده ای برای جامعه و فرد دارد؛ زیرا وقتی مردم از نظر اجتماعی درگیر باشند، سالم تر و خوشبخت تر زندگی می کنند. از دیگر پیامدهای اعتیاد اینترنت، مشکلات خانوادگی و تأثیر آن بر روابط زناشویی، والدین و فرزندان

و لزوم فرهنگ سازی متناسب با ورود ابزارهای ارتباطی نوین پیشنهاد می شود. در خاتمه پیشنهاد می شود همه افراد جامعه به ویژه کارشناسان ، معلمان ، والدین و از همه مهمتر نوجوانان و جوانان دست به دست هم دهند تا از بروز پیامدهای تلخ و ناگوار شبکه های اجتماعی مجازی جلوگیری شود. به امید ایرانی سربلند ، با روابطی سالم^۱.

^۱ رونقی، آسیب شناسی فضای مجازی، ص ۴

نتیجه گیری:

فضای مجازی و اینترنت در دنیای امروز به گونه ای نفوذ کرده است که نمیتوان زندگی بدون آن را تصور کرد، اما همین فضا آسیبهای متعددی را با خود به دنبال داشته است نتایج حاصل نشان می دهد که هر چه عضویت جوانان در گروه های استفاده کننده از فضای مجازی بیشتر باشد، به همان اندازه گرایش به خشونت در آنها بیشتر می شود؛ در این میان هر چه خانواده نقش خود را در کنترل نوجوانان و نظارت آنها در استفاده از فضای مجازی افزایش دهند ، گرایش به خشونت در آنها کاهش می یابد. در پاسخ به سؤالاتی که در مقدمه بیان شد هم می توان گفت که عوامل متعددی باعث ایجاد روحیه ی پرخاشگری در جوانان می شود و همانطور که در متن بیان شد یکی از این دلایل فضای مجازی بوده است که در این راه هم خانواده و هم رسانه های آموزشی باید در جهت آگاه سازی جوانان در استفاده از اینترنت و فضای مجازی کوشا باشند و در این راه هم معایب فضای مجازی و هم محاسن آن را به جوانان نشان دهند تا بتوانند به دور از آسیب های اخلاقی از این وسیله استفاده کنند .

منابع:

- ۱) ام، والک؛ شلنز، تی؛ وان کیر، اچ و گراتز، ام (خرداد ۱۳۸۷). استفاده مفید و غیر مفید کودکان مدارس ابتدایی از اینترنت در خانه و مدرسه (زهرآبتولی، مترجم). مجله نما، ۷(۴).
- ۲) ملاحه، نجمه، «نقش آموزه های دینی اسلامی در پیشگیری از آثار مخرب فضای مجازی بر خانواده»، فصلنامه ره آورد نور، آذر ۱۳۹۶.
- ۳) مشاک، مریم، «بررسی نقش آسیب های فضای مجازی بر دانش آموزان و ارائه راهکارهایی جهت جلوگیری از این قبیل آسیب ها»، دانشگاه تهران، ۲۰۱۶.
- ۴) مهدیزادگان، ایران و کریمی، لیلا، خشونت نوجوانان و جوانان، ماهیت، علل و راهبرد های پیشگیرانه رهنمایی برای والدین، معلمان و مشاوران، انتشارات نقش مانا، چاپ اول، ۱۳۸۳، ص: ۳۹.
- ۵) ستوده، هاجر، رشیدی، کیانوش، «پیامدهای فناوری اطلاعات برای سلامت روان، اخلاق و اجتماع»، مدیریت اطلاعات سلامت، دوره ی دهم، شماره ی دوم، خرداد و تیر ۱۳۹۲، ص ۴-۵.
- ۶) ستارزاده، داوود. ۱۳۸۶. «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتیاد به اینترنت و پیامدهای آن». فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی. شماره چهاردهم.
- ۷) رونقی، مرضیه، «آسیب شناسی فضای مجازی»، عضو هیات علمی دانشگاه فرهنگیان اصفهان، پردیس فاطمه الزهرا (س)، ۲۰۱۷.
- ۷) نراقی زاده، دکتر افسانه، «مسائل نوجوانان و جوانان»، استادیار دانشگاه الزهرا (س)، انتشارات مهراندیش، ص ۱۰۶.
- ۸) نوروزی، مجتبی و کاظمی، ابوالفضل و شاهمرادی، سیده فاطمه، «راهکارهای تربیت دینی در فضای مجازی با تأکید بر آموزه های قرآن و سیره رضوی»، سال پنجم، شماره نوزدهم، پاییز ۱۳۹۶.
- ۹) شاکرین، حمیدرضا، خشونت، تهران، انتشارات کانون اندیشه ی جوان، چاپ اول: ۱۳۸۳، ص ۱۱-۱۲.

- ۱۰) یوسفی، سهیل و افتخاری، علی، «تأثیر فضای مجازی بر میزان بزهکاری جوانان»، کنفرانس ملی دستاوردهای نوین جهان در تعلیم و تربیت، روانشناسی، حقوق و مطالعات فرهنگی – اجتماعی. ص ۸
- ۱۱) قربانیان میرک محله، نرجس و خزایی، دکتر کامیان، «واکاوی تأثیرات فضای مجازی و شبکه های اجتماعی در هویت و سبک زندگی، عضو هیات علمی گروه علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد چالوس.
- ۱۲) جلیلی فیروزی، شقایق. ۱۳۸۵. «بازنمایی هویت دینی در فضای مجازی؛ بررسی تأثیر حضور در گروه های دینی مجازی بر شکل گیری هویت دینی کاربران جوان». رساله کارشناسی ارشد جامعه شناسی، تهران: دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- ۱۳) سلیمانی فر، ثریا، بررسی شخصیت جوانان از دیدگاه قرآن و حدیث و علم روانشناسی، تهران، فرهنگ مکتوب، ۱۳۸۳. ص ۲۴
- ۱۴) صابری، فاطمه و ریگی، پروین و پروی، آرزو، «تأثیر فضای مجازی بر پرورشگری کودکان و نوجوانان»، پنجمین همایش بین المللی افق های نوین در علوم تربیتی، روانشناسی و آسیب های اجتماعی، دانشجوی رشته روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد چابهار، سیستان و بلوچستان. ص ۵
- ۱۵) صادقیان، عفت. ۱۳۸۴. «تأثیر اینترنت بر کودکان و نوجوانان». مجله الکترونیکی نما، ش ۴.
- ۱۶) عظیمی فرد، معصومه، «حقیقت مجازی (آنچه باید در مورد فضای مجازی بدانیم)»، تهران، چاپ زمستان ۱۳۹۶، ص ۲۶

17) www.SID.ir

18) <https://www.verywellfamily.com>

19) <https://www.migna.ir>

20) Wekesser; c. Violence in the Media: Current Controversies. San Diego: Gretnhven; (1995)

21)Flannery.R.B.,jr.Post-Traumatic Stress Disorder: The victims Guide to Healing and Recovery: New York: Crossroad,(1994)a.